תוספתא · מהדורת ליברמן · סדר זרעים

תוספתא כלאים (ליברמן)

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תוספתא כלאים (ליברמן)

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תוספתא-כלאים-ליברמן/
הקובץ נוצר ב־19 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 4
פרק ב 6
פרק ג 8
פרק ד 10
פרק ה 11

פרק א

א כל הזוגות שמנו חכמים, מין במינו אינן כלאים זה בזה, ושאר ירקות השדה וירקות הגנה, מין במינו אינן כלאים זה בזה. השבת והגופנין, הכיסבר והכרפס, אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה. הקישואין והדלועין, והאבטיחים והמלפונות, אינן כלאים זה בזה, ותורמין ומעשרין מזה על זה דברי ר' מאיר. ר' יהודה ור' שמעון אומ' כלאים זה בזה, ואין תורמין ומעשרין מזה על זה.

ב הוסיף ר' עקיבא השום והשמנית, והבצל והבצלציל, והתורמוס והפלוסלוס. אמ' ר' שמעון לא היה ר' עקיבא שונה אלא בשני זוגות אילו, אלא התורמוס והפלוסלוס אינן כלאים זה בזה.

ג בתחום אריח היו מרכיבין תפוח על גבי אוזרד. מצאן תלמיד אחד, אמ' להם אסורין אתם, הלכו וקצצום, ובאו ושאלו ביבנה אמרו יפה אמר [אותו] תלמיד (אחד).

ד בשוקי של צפורי היו מרכיבין קרוסטמיל על גבי עוגס, מצאן תלמיד אחד, אמ' להן אסורין אתם, הלכו וקצצום, באו ושאלו ביבנה אמרו מי פגע בכם אינו אלא מתלמידי בי רב שמיי.

ה ר' נחמיה או' דלעת ארמית ומצרית כלאים עם הרמוסה.

ו חמשה דברים נאמרו בדלעת יונית, אסורה בסיכוך על גבי זרעים, עוקצה טפח, אוסרת כל שהוא, ומביאה את הטומאה וחוצצת בפני הטומאה, והנודר מן הדלועין אין אסור אלא בדלעת יונית בלבד.

ז תרנגול טווס ותרנגול פסיאני, אע"פ שדומין זה לזה כלאים זה בזה.

ח [ר' יודא אמר פרדה שתבעה זכר, אין מרביעין עליה לא מן הסוס ולא מן החמור אלא מן הפרד. שור ושור הבר,] חמור וחמור הבר, חזיר וחזיר הבר, אע"פ שדומין זה לזה, כלאים זה בזה.

ט חמשה דברים נאמרו בשור הבר, אסור משום אותו ואת בנו, וחלבו אסור, וקרב לגבי המזבח, וחייב במתנות, וניקח בכסף מעשר לזבחי שלמים, אבל לא לבשר תאוה, והרי הוא כבהמה לכל דבר. ר' יוסי אומ' זהו תאו הכתוב בתורה, ומותר משום אותו ואת בנו, וחלבו מותר, ופסול מגבי מזבח, ופטור מן המתנות, וניקח בכסף מעשר לבשר תאוה, אבל לא לזבחי שלמים, והרי הוא כחיה לכל דבר. וחכמים אומ' תאו בריא לעצמו, שור הבר בריא לעצמו.

י אין נוטעין שרביט של רמון ולא עקצין של רמון בצד סדן של שקמה, ואין נותנין זמורה בין שתי קורות, כדי שתבלע ביניהן, ואין נותנין שני מינין בשפופרת אחת, כדי שיבלעו זה מזה, ואין מרכיבין זתים ברכב של תמרה, מפני שאילן באילן.

יא אין מרכיבין כשות על גבי האיזמא, ולא תרד על גבי ירבוז, מפני שירק בירק.

יב אין מרכיבין כשות על גבי האגא, מפני שירק באילן. ר' יהודה מתיר ירק באילן. אילן בירק, רבן שמעון בן גמליאל מתיר משום ר' יהודה בן אגרא איש כפר עכו.

יג הנותן מעה של תורמוס בצד מעה של דלעת, כדי שתבקע הארץ מפניה, חייב.

יד הזורע דבר המצמיח, על גבי ביצים, ועל גבי חילת, חייב, על גבי סלע, ועל גבי אמת המים, פטור. ודבר שאין מצמיח, בין על גבי ביצים, בין על גבי חילת, ובין על גבי אמת המים, פטור.

טו הזורע והמנכש והמנפח עובר בלא תעשה, ר' עקיבא או' אף המקיים עובר בלא תעשה. וזורעים זרעים וזרעוני אילן כאחד. הזורע חרצנים עם החטים הרי זה לוקה את הארבעים.

טז כל סאה שיש בה רובע ממין אחר ימעט. במי דברים אמורים בדברים הנופלים שלשת וארבעת קבין לבית סאה. באמת זרעוני גנה מצטרפין אחד מעשרים וארבעה בנופל למינו, בין שנפל לתוך אחרים, ובין שנפלו אחרים לתוכו. היתה שדהו זרועה חטין, ונמלך לזרעה שעורים לא יזרע עד שייפך. לא הפך, ימתין עד שתתליע. עד כמה היא מתלעת עד מקום ששהת שלשה ימים, במקום הטינה, אבל לא במקום הגריר. שמקצת היום ככולו.

יז אין מחייבין אותו להיות חורש חריש דק, אלא חורש חריש גס כתלמי הרביעה. רבן שמעון בן גמליאל או' זנב הסוס היתה נקראת, סוף שעפרה של זו נוגע בעפרה של זו. אם צימחה, והוריד לתוכ' בהמה וליקטתו, הרי זה מותר.

יח נטועה ונמלך לזורעה, מגריע עד פחות מטפח, זורע ואחר כך משריש. גורע עד פחות מטפח, ובא ומצא עליו על גבי תבואה מותר [לשעבר], ואסור לעתיד לבא, עוקר אי זה מהן שירצה, ומקיים אי זה מהן שירצה.

יט שדה שעלו בה עשבים, אין מחייבין אותו לופך, אלא חורש בשעה שמחפה והופך. מכבכב ונוטל את הגס מלפני פועלין, ואין בזה משום מכסה.

פרק ב

א הרוצה לעשות שדהו שורות של תבואה ושורות של מנים הרבה, עושה שלשת תלמים מפולשין מראש שדה ועד סופה. ר' לעזר בי ר' שמעון ואבא יוסי בן חנן איש ואני או' דין ארך חמשים אמה. כמה רחבו, מלוא עול השרוני, דומה לעול של כרמים. תחלתו כשיעור הזה, אע"פ שאין סופו כשיעור הזה. היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים, היה חורש ומכניס חטים בתוך שדה שעורים, או שעורים בתוך שדה חטים, מותר, מפני שחטים נראות בתוך שדה לחטים, ושעורים נראות בתוך שדה לשעורים.

ב ר' ליעזר בן יעקב או' אפי' חטה אחר חטה נכנסת לתוך שדה שעורים, או שעורה אחר שעורה נכנסת לתוך שדה חטין, מותר, מפני שחטים נראות לתוך בסוף שדה לחטין, ושעורים נראות בתוך שדה לשעורין.

ג היו לו שתי שורות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים, מותר לעשות ביניהן תלם להיות זורע אחת חטה ואחת שעור'. היתה חטה [אחת] מובלעת בתוך שדה שעורין, או שעורה אחת מובלעת בתוך שדה חטים, אסור.

ד היו לו שתי שדות, אחת זרועה חטים ואחת זרועה שעורים, אין מותר לעשות ביניהן תלם של מין אחר. בפשתן מותר, מפני שרוצה לבדוק את שדהו, ובלבד שיהא תלם מפליש מראש שדה ועד ראשו. ר' ליעזר בי ר' שמעון ואבה יוסה בן חנן איש ואני אומ' דיו ארך חמשים אמה. ר' אומ' מותר אדם לעשות בתוך שדהו שורה של חרדל, חריע. כמה הוא ארך השורה, עשר אמות ומחצה.

ה אין מקיפין חרדל חריע אלא לחיסית בלבד דברי ר' מאיר. ר' יהודה אומ' לכל מקיפין חרדל חריע חוץ מן התבואה. רבן שמעון בן גמליאל או' לערוגיות קטנות של ירק מקיפין אותן חרדל חריע. סומך שורשי אילן שיבשו, שהן גבוהין עשרה טפחי'. אילן שאין נופו גבוה מן הארץ שלשה טפחים, זורע תחתיו זרע, וסומך לו מין אחר מבחוץ.

ו היו משוכות מן הגדר שלשה טפחים, לא יפחות משלשה תלמים מפולשין, כדי שיהיו נראין כשורה. דרך היחיד, ודרך הרבים, וגדר שגבוה עשרה טפחים, אין עולה למדת רובע, נמוך מעשרה טפחים, עולה למדת בית רובע. כמה היא מידת בית רובע, עשר אמות ומחצה על עשר אמות ומחצה, מרובעות. ר' יוסה אומ' אפילו ארכה כשנים ברחבה.

ז עבודת ירק בירק אחר, ששה טפחים. רואין אותה כאילו היא טבלה מרובעת. אפי' אין שם אלא קלח אחד, נותנין לה עבודתה ששה טפחים, בין מן האמצע, ובין מן הצדדין. היו קלחין נוטין לארבע רוחותיה, הרי זה מותר, מפני שנראית כסוף שדה.

ח החרדל והפולין והשיפון, אע"פ שזרען לירק [אין] זורעין אותן בערוגה. פולין הגמלונין ופול המצרי בזמן שזרעו לזרע זורעין אותו בערוגה, לירק, אין זורעין אותו בערוגה אחת, ושאר ירקות שדה וירקות גנה, אע"פ שזרען לזרע, אין זורעין אותן בערוגה אחת.

ט מותר אדם לעשות בתוך שדהו תלמיות קטנות של טפח, טפח, וליתן לתוכן שלשה, שלשה מינין, אחד מיכן ואחד מיכן ואחד באמצע. מותר אדם לעשות בתוך שדהו ערגיות קטנות של ששה, ששה טפחים וליתן לתוכן חמשה מינין, ארבע על ארבע רוחות ערוגה, ואחת באמצע. ומותר אדם לעשות בתוך שדהו גומא קטנה שהיא עמוקה טפח וליתן לתוכה ארבעת מינין והופכן לארבע רוחותיה.

י ומותר אדן לעשות בתוך שדהו תלם להיות נוטע קישואין ודלועין, אבטיחין ומלפפונות, ופול המצרי, והופכן אלה לצד זה ואלה לצד זה, ובלבד שלא יהא בינו לבין חבירו ששה טפחים.

יא הנוטע שתי שורות של קשואין, שתי שורות של דלועין, שתי שורות של אבטיחין, ושתי שורות של מלפפונות, ושתי שורות של פול המצרי, אפי' כל שדהו מותר.

יב קצר דברי שניהם, ר' ישמעאל או' עשר אמות, ר' עקיבא או' שמנה אמות. מעשה היה בכפר פגי והודה ר' נחמיה כדברי ר' ישמעאל.

יג שורה של דלועין בירק, כירק, ארך ששה טפחים ורוחב מלואו. אחד שורה של קישואין ואחד שורה של ירק אחד בתבואה, ארך עשר אמות ומחצה על רחב ששה טפחין. ושורה של ירק בירק, ארך ששה טפחים ורחבו מלואו. של דלועין בירק, בין שורה לחברתה שתים עשרה אמה, וכן בתבואה. של תבואה בירק אחר, ארך מראש השדה ועד ראשו על רחב שלשת תלמיים של פתיח. של ירק בירק אחר, בין שורה לחבירתה ששה טפחים, ושל תבואה על רחב שלשה תלמים של פתיח.

יד אחת שורה של קישואין, ואחת שורה של דלועין, ואחת שורה של אבטיחין, ואחת שורה של מלפפונות, ואחת שורה של פול המצרי, מקיים קלח אחד לזרע, וצריך לעשות מחיצה גבוהה עשרה טפחים, ורחבה ארבעה.

טו גוי שהרכיב הפרסק על גבי עובש, אע"פ שאין רשיי לעשות כן, נוטל הימנו יחור ונוטע במקום אחר. הרכיב תרד על גבי ירבוז, אע"פ שאין ישראל רשיי לעשות כן, נוטל הימנו זרע וזורע במקום אחר.

טז ישראל שקיים כלאים בתוך שדהו, אין אחיו הכהנים נכנסין לתוכה, אלא רואין אותה בציון בית הקברות. אין עושין עם ישראל בכלאים, אבל עוקרין עמו כלאים, מפני שממעט את התפלה. אין עושין עם הגוי בכלאים. ובעיירות המובלעות, כגון בית ענה אימה וחברותיה, עושין עם הגוי בכלאים. כשם שהכלאים בארץ, כך הכלאים בחוצה לארץ.

פרק ג

א אי זו היא קרחת הכרם, כרם שחרב אמצעו ונשתיירו בו ארבעה וחמשה גפנים, בין מארבע רוחות, בין משלשת רוחות, ובין משתי רוחות זו כנגד זו. אי זו מחול הכרם, בין שני כרמים דברי ר' יהודה. וחכמים אומ' אם אין שם (אלא) שתים עשרה אמה לא יביא זרע לשם. היו שם שתים עשרה אמה, נותנין לו עבודתו וזורע את המותר.

ב יש במחיצת הכרם להקל ולהחמיר. כיצד, מחיצה סמוכה לגפנים, זורע חוצה לה עד שמגיע לעיקר מחיצה, שאילו אין שם מחיצה נותנין לכרם ארבע אמות (משוכה) וזורע את המותר. היתה משוכה אחת עשרה אמה, לא יביא זרע לשם, שאילו אין שם מחיצה נותן לכרם ארבע אמות וזורע את המותר.

ג מחיצת הכרם שנפרצה, אומ' לו גדור, גדרה ונפרצה, אומ' לו גדור. אם נתיאש הימנה, הרי זה קדש, וחייב באחריותה. כמה תהא מטעתה, שלש כנגד שלש. ניטלה אחת מן החיצונות, כמה יהא ביניהן, שתים כנגד שתים מארבע אמות עד שמונה, והזנב מארבע אמות ועד שמונה. היו שתים כנגד שתים (פוחת) מארבע אמות ועד שמונה, והזנב [פחות מארבע אמות, יתר על שמונה, או שתים כנגד שתים פחות מארבע אמות, יותר על שמונה, וזנב] מארבע ועד שמונה, הרי זה אינו כרם, עד שיהו שתים כנגד שתים מארבע אמות ועד שמונה, והזנב מארבע אמות ועד שמונה.

ד כוורת מכוון, ונוף אין מכוון, הרי זה כרם. נוף מכוון, וכוורת אין מכוון, הרי זה אינו כרם. היו דקות ולא היו מכוונות, העבו ונעשו מכוונות, הרי זה כרם. כיצד יודע אם היו מכוונות אם לאו, מותח את החוט לעיקר גפנים, אם היו כולן נוגעות בחוט, הרי זה כרם. אחת נכנסת ואחת יוצא, הרי זה אינו כרם.

ה ר' שמעון אומ' חרץ שנטוע כהלכתו, או שהיה מוקף כשובך הזה עגול, הרי זה אין חריץ. כרם שנטוע ערבוביא, אם יש בו לכוין שתים כנגד (שתים) שלש, הרי זה כרם, ואם לאו אינו כרם. זה היה מעשה ובאו ושאלו את רבן גמליאל, ואמ' להן צאו ושאלו את יוסה בן גיאלי שהוא בר ובקי בהלכות הכרם. יצאו ושאלוהו, אמ' להם אם יש בו

לכוין שתים כנגד שלש, הרי זה כרם, ואם לאו אינו כרם. ר' שמעון אומ' כרם שנטוע על פחות מארבע אמות, או יתר על שמונה, הרי זה אינו כרם.

ו כרם שנטוע כהלכתו ושורה אחת יוצא ממנו, כשהוא מודד, נותן לכרם ארבע אמות ולשורה ארבעה טפחים. היה נטוע כהלכתו וגפנים החיצונים נראין מבנתים, כשהוא מודד מבפנים, נותן לכרם ארבע אמות ולשורה ששה טפחים.

ז גפן שנטועה במדריגה נותן לה עבדתה.

ח הזרעים והירקות שנטועין במדריגה נותנין להם עבודתן.

ט היו לו שתי שדות זו למעלה מזו, התחתונה נטועה כרם והעליונה אין נטועה כרם, זורע [את העליונה עד שמגיע לעיקר התחתונה. העליונה נטועה כרם והתחתונ' אין נטוע' כרם, זורע] את התחתונה ואת המדריגה עד שמגיע לעיקר גפנים.

י גפן שנטועה בנקע עמוק עשרה ורחב ארבעה, נותנין לה עבודתה למטה, פחות מיכן, נותנין לה עבודתה למעלה. חריץ שעובר בכרם עמוק עשרה ורוחב ארבעה, ר' ליעזר או' זורעין בתוכו שלשה זרעונין, אחד מיכן, ואחד מיכן, ואחד באמצע. אמ' ר' ליעזר בן יעקב נראין דברי ר' ליעזר (בן יעקב) בחריץ מבורץ.

יא הנוטע ירק בכרם או המקיים הרי זה מקדש ארבעים וחמש גפנים. אימתי, בזמן שנטועות על ארבע ארבע, או [על] חמש חמש, היו נטועות על שש שש, או על שבע שבע, הרי זה מקדיש שש עשרה אמה לכל רוח, עגולות לא מרובעות. ר' שמעון בן אלעזר אומ' תוקע בארץ ומודד שש עשרה אמה לכל רוח, עגולות לא מרובעות, מפני שנראות בקרן טבלה.

יב ר' שמעון בן יהודה אומ' משום ר' שמעון הזורע וסיערתו הרוח לאחריו, מותר, מפני שהוא אונס, סייעתו הרוח לפניו, [אסור]. בעל הבית שקיים ירקות שדה בכרם, אסור לו ואסור לכל אדם. אחר מכל מקום שקיים ירקות שדה בכרם, אסור לו ומותר לכל אדן. הלשישות והלבוצין והברכוייר והבולפסין והרכפה והכרכום והקינרס והחמיתה והחלמית והסיאה והאזוב והקורנית והקישואין והדלועין והאבטיחים והמלפפונות, ופול המצרי מיני זרעים, הרי הן כלאים בכרם.

יג האירוס והקיסום ושושנת המלך מיני זרעים, ואינן כלאים בכרם. ר' דוסתאי בן יהודה אומ' מיני דשאים הן כלאים.

יד החשיפה והאיטן והגמי, וכל הגדילין באפר, מיני דשאים, הרי הן כלאים בכרם.

טו הקנים והחגין והוורד והאטדין מין אילן, ואינן כלאים בכרם. זה הכלל, כל המוציא עליו מעיקרו הרי זה ירק, וכל שאין מוציא עליו מעיקרו הרי זה אילן.

טז החצב, ר' ישמעאל אומ' כלאים, וחכמים אומ' אין כלאים. כשות, ר' טרפון אומ' אין כלאים, וחכמים אומ' כלאים. אמ' ר' טרפון אם כלאים בכרם, תהא כלאים בזרעים, ואם אין כלאים בזרעים, לא תהא כלאים בכרם.

יז צלף, בית שמיי אומ' כלאים בכרם, ובית הלל או' אין כלאים. אילו ואילו מודים שחייב בערלה.

פרק ד

א רבן גמליאל ובית דינו התקינו שיהו מרחיקין ארבע אמות מעיקר גפנים לגדר. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה, ביטל ארבע אמות שבכרם.

ב העושה מחיצה לגפן עמוקה עשרה ורחבה ארבעה, ביטל ששה טפחים שבגפן.

ג בכל עושין מחיצה, באבנים, ובמחצלות, בקש, ובקנים, ובקולחות, אפי' שלשה חבלים זה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי.

ד ר' לעזר אומ' חריץ שהעבירו על גבי הריפין, והרי הריפין כמחיצה, ובלבד שלא יהא בינו לבין חבירו כמלואו.

ה ר' יהודה או' חריץ שהעבירו על גבי קנים, והרי קנים כמחיצה, צריך שלא יהא בין קנה לחבירו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי. ר' יוסה אומ' אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם פיאה מלמעלה מותר.

ו נמצאת אומ' שלש מדות במחיצה. כל שפחות משלשה צריך שלא יהא בינו לחבירו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי. וכל שהן שלשה, משלשה עד ארבעה, צריך שלא יהא בינו לבין חבירו כמלואו, כדי שלא יהו פרצות כבנין, היו יתרות על הבניין אף כנגד הבניין אסור. כל שהן ארבעה, מארבעה ולמעלה, צריך שלא יהא בינו לבין חבירו כמלואו, כדי שלא יהא פרוץ כעומד, אם העומד כפרוץ, כנגד העומד מותר, כנגד הפרוץ אסור, אם היה עומד מרובה על הפרוץ אף כנגד הפרוץ מותר, ובלבד שלא [תהא] פרצה יתירה על עשר אמות. אם היו קנים מדוקרנין ועשה להן פיאה מלמעלה, אפי' יתירה על עשר אמות מותר.

ז כל מחיצה שעשויה שתי ואין עשוייה ערב, ערב ואין עשוייה שתי, הרי זו מחיצה. ר' יוסה בי ר' יהודה אומ' אין מחיצה, אלא עד שתהא עשוייה שתי וערב. מעשה שהלך ר' יהושע אצל ר' ישמעאל לכפר עזין והראהו גפן שמודלה על מקצת תאנה, אמ' לו מה אני להביא זרע תחת המותר, אמ' לו מותר, שאין אדן מבטל תאנתו מפני גפנו. העלהו משם לבית המגונין והראהו משם גפן שמודלה על מקצת קורה, ובו סדן של שקמה ובו

קורות הרבה, אמ' לו תחת קורה זו אסור, והשאר מותר, שאני רואה שכל קורה וקורה באילן אילן בפני עצמו. ר' שמעון בן לעזר אומ' אם היה מפציע בין קורה לחבירתה, כאילו אילן אחד.

ח אילו הן פסקי חריץ, חריץ שחרב אמצעו ונשתיירו בו חמש גפנים מיכן, וחמש גפנים מיכן, אם אין שם שמנה אמות לא יביא זרע לשם, שמונה אמות ועוד, נותנין לו עבודתו וזורע את המותר.

ט כמה הוא ועוד, אחד משמה טפחים באמה. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה טפחים ואין רחבה ארבעה, לא בטל [את ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לגפן גבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה, לא בטל] ששה טפחים שבגפן.

י זמורה של גפן שהיתה מודלה על גבי תבואה, אפי' היא מאה אמה, כל הגפן כולה אסורה, היא ופירותיה. תבואה שנוטה תחת הגפן, מחזיר ואינו מקדש הגפנים. והירקות שנוטין לתוך הגפן, (תבואה) אבא שאול אומ' ר' עקיבא אומ' יחזיר, בן עזיי אומ' יספר. היו שרשין יוצאין בתוך ארבע אמות, הכל מודים [שיעקור]. שרשי פיאה יוצאין בתוך ארבע אמות שבכרם, אפי' למטה משלשה טפחים, מותר.

יא המבריך את הגפן בארץ, אם אין על גביו עפר אלא כל שהו, מותר לזרוע מיכן ומיכן ואסור לזרוע [על גביו. הבריכה שבסלע, אף על פי שאין עפר על גביו אלא שתי אצבעות, מותר לזרוע] על גביו דברי ר' מאיר. ר' יוסה או' שלש אצבעות. רבן שמעון בן גמליאל אומ' בית שמיי אומ' עשר אמות, ובית הלל או' ששה טפחים.

יב תבואה שהשרישה הרי זו אסורה ומקדשת ומתקדשת. גפנים שהשרישו הרי אילו אסורין ומקדשין, אבל אין מתקדשין עד שייעשו כפול הלבן. מקצתן עשו כפול הלבן ומקצתן לא עשו, את שעשו כפול הלבן אסורין, ואת שלא עשו כפול הלבן מותרין.

יג המעביר עציץ נקוב בכרם, אם הוסיף מאתים אסור, אבל אין מתקדש עד שיניחנו תחת הגפן. ר' שמעון אומ' אין בין עציץ נקוב לשאינו נקוב אלא הכשר זרעים בלבד.

פרק ה

א כלאי הכרם מותרי' משום גזל, ופטורין מן המעשר.

ב כלאי זרעים אסורין משום גזל, וחייבין במעשרות.

ג סוס שילדה מן החמור, מותר עם אמו, ואם היה אביו חמור, אסור עם אמו. חמור שילדה מן הסוס, מותר עם אמו, אם היה אביו סוס, אסור עם אמו. רחל שילדה [מן עז],

מותר עם אמו, אם היה אביו עז, אסור עם אמו. עז שילדה מן רחל, מותר עם אמו, אם היה אביו רחל, אסור עם אמו, ואין קרב לגבי מזבח.

ד כוי מטילין עליו שני חומרים. אין קושרין את הסוס לא לצידי הקרון ולא לאחר הקרון, ולא את הלפדקים לגמלים. ר' מאיר מתיר. אם היו מסיעין בירידה ובעלייה, הכל מודים שהוא אסור.

ה לא יקשור סוס לפרד, ופרד לחמור, וחמור לערוד, מפני שמנהגין זה את זה. אם עשה כן, ר' מאיר מחייב, וחכמים פוטרין. ר' יהודה אומ' בני סוסה ובני חמורה כאחד, אוסרין זה את זה. וחכמים או' כל הפרדות מין אחד הן.

ו איסי הבבלי אומ' אסור לרכוב על גבי פרדה, מקל וחומר, ומה אם במקום שמותר ללבוש שני חלוקות כאחד הרי הוא אסור בתערובתן, מקום שאסור לנהוג שתי בהמות כאחד אינו דין שאסור בתערובתן. אמרו לו הרי הוא או' והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון. אמ' להן אין משיבין מתקוע. אמרו לו הרי הוא אומ' ויעש דוד הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר צוהו רק בדבר אוריה החתי.

ז כלב מין חיה, ר' מאיר או' מין בהמה. מה הפרש בין ר' מאיר וחכמים, אלא שהכותב חיתו לבנו, ר' מאיר אומ' לא כתב לו כלב, וחכמים או' כתב לו כלב. הכותב בהמתו לבנו, ר' מאיר או' כתב לו כלב, וחכמים אומ' לא כתב לו [כלב].

ח כלב כופרין מין חיה. הירודין והנעמית הרי הן כעופות לכל דבר. שאין בהמה טמאה יולדת מין טהורה, ולא טהורה מין טמאה, ולא גסה מין דקה, ולא דקה מן גסה, ולא אדם מן כולן, ולא כולן מן אדם.

ט כל שיש ביישוב יש במדבר, הרבה במדבר שאין ביישוב.

י כל שיש ביבשה יש בים, הרבה בים שאין ביבשה. אין מין חולדה בים.

יא החוסם את הפרה, והמזויג את הכלאים, פטור. אין לך שהוא חייב אלא הנוהג והמנהיג בלבד.

יב צמר הגמלים וצמר הרחלים. במי דברים אמורים בזמן שטרפן זה בזה והביא פשתן ביניהן וטרף, אבל העושה חלוק של צמר הגמלים כולו וכולו צמר הארנבים, וארג בו חוט אחד של צמר בצד זה וחוט אחר של פשתן, אסור.

יג בגד שיש בראשו אחד כלאים, לא יתכסה בצד השיני, אע"פ שהכלאים מונח בארץ.

יד חלוק של צמר שניפרס ופירפו בחוט של פשתן, ושל פשתן שניפרס ופירפו בחוט של צמר, אם תופרן אסורין משום כלאים, ויוצאין בהן בשבת.

טו לובש אדם שתי חלוקות זו על גבי זו, אע"פ שפונדתו חגורה עליו מבחוץ, ובלבד שיתן את המשיחה ויקשור בין כתפיו.
טז בלארי נשים, אין בהן משום כלאים, ואם תופרן מקבלות את הטומאה, ואסורות משום כלאים.
יז מטפחות תיבה, אין בהן משום כלאים, מטפחות ידים, ומטפחות ספרים, ומטפחות ספוג, אין בהן משום כלאים. ר' ליעז' אוסר דברי ר' מאיר. ר' יהודה או' ר' ליעזר מתיר, וחכמים אוסרין.
יח לא יתן את המרדעת [על כתפו] אפילו להוציא עליה את הזבל. ור' לעזר בר שמעון מתיר.
יט בגד שאבד בו כלאים, לא ימכרנו לגוי, ולא יעשנו מרדעת לחמור. ר' שמעון בן לעזר אומ' לא יעשה הימנו אימרא המפורסמת, אבל יעשה ממנו תכריך למתים.
כ עיט של צמר שנתנו בפשתן, מותר. עשה שני ראשיו בצד אחד, אסור.
כא צמר שנתנו בפשתן להיות אורג עליו, הרי זה אסור, שבשעה שהיה ליגוז היה ניטוה. אמ' ר' שמעון בן לעזר למה נקרא שמו שעטנז, מפני שמיליז את אביו שבשמים עליו.
כב ר' חנניה בן גמליאל אומ' לא יקשור סרק של צמר ושל פשתן לחגור בו את מתניו, אע"פ שהרצועה באמצע.
כג הפוקרית, והציפה, אין בהן משום כלאים, ואם תפרן מקבלין טומאה ואסורין משום כלאים.
כד פשתן שצבעו בחרת, לא ימכרנו לגוי, ולא יעשנו אימרא לפשתן המפורסמת. בכרים ובכסתות, הרי זה מותר.
כה איסטפלינית, מלוגמא, ורטייה, אין בהן משום כלאים.
כו המת, והבהמה, והאוהלין, והאכסילון, והגרגס, והאסטמא, וקלע ואילון, ובגדי כהנים, ובגדי כהן גדול, אין בהן משם כלאים.
כז בגדי כהן גדול, היוצא בהן למדינה חייב, שבמקדש בין לשרת בין שלא לשרת פטור, מפני שהן ראויין לעבדה.